

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Liudvikas Kryžauskas **RG-50.473*0220**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Pirmiausia norėjau paprašyti, kad prisistatytumėte. Koks jūsų vardas ir pavardė?

Liudvikas Kryžauskas: Liudvikas Kryžauskas.

Alicija Žukauskaitė: Kuriais metais esate gimęs?

Liudvikas Kryžauskas: 1926.

Alicija Žukauskaitė: Ir kur?

Liudvikas Kryžauskas: Netoli Sedos, Užežerės kaime.

Alicija Žukauskaitė: Kiek kilometrų buvo iki Sedos?

Liudvikas Kryžauskas: Apytikriai pusanthro.

Alicija Žukauskaitė: Kai prasidėjo karas, kur jūs buvote?

Liudvikas Kryžauskas: Kai prasidėjo karas, gyvenau Sedoje prie tėvų, prie kelio į Žemaičių Kalvariją.

Alicija Žukauskaitė: Ar pasikeitė kas nors Sedos gyvenime, kai prasidėjo karas?

Liudvikas Kryžauskas: Prasidėjo tokia karinė įtampa, pavojus vaikščioti po miestą, nepalyginsi, kaip ramiu laiku viskas vyko.

Alicija Žukauskaitė: Kaip ji palietė civilius gyventojus?

Liudvikas Kryžauskas: Civilius gyventojus palietė taip: kai vokiečiai okupavo Lietuvą ir kitus kraštus, okupacinė valdžia civilį gyvenimą labai palietė, buvo suvaržymai, komendanto valanda, negalima buvo vaikščioti naktimis.

Alicija Žukauskaitė: Ar jums pratekė matyti prievartą prieš civilius gyventojus?

Liudvikas Kryžauskas: Prieš lietuvius nesu tos prievartos matęs, bet prieš žydus mačiau. Jie buvo varomi į miestelį šluoti gatvės, valyti, ravėti šaligatvius. Tokį dalyką esu matęs.

Alicija Žukauskaitė: Ar Sedoj gyveno žydai?

Liudvikas Kryžauskas: Gyveno, ir gyveno nemažas procentas. Buvo prekybininkai, amatininkai, - tokiu verslu užsiėmė. Buvo nemažas procentas gyventojų žydų.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs juos pažinojote?

Liudvikas Kryžauskas: Kaip aš nepažinosiu. Labai gerai pažinojau, ir dar su keliais ėjau sykiu į mokyklą. Žydų mokykloje tebuvo keturios klasės, o lietuviškoje buvo šešios, taigi penktą, šeštą klasę dalis žydų mokinių lankė lietuvišką mokyklą.

Alicija Žukauskaitė: O gal vardus prisimenate tų bendraklasių?

Liudvikas Kryžauskas: Na gal tik vieną, kuris netoli mūsų gyveno. Tai buvo Ziskindas Joselis. Kito pavardė buvo Kaganas, kitas buvo Balkintas, bet jų vardų neprisimenu. Buvo dar keletas žydelkikių. Viena, žinau, Pinčiulaitė buvo, kitų pavardžių neprisimenu.

Alicija Žukauskaitė: Jūs sakėt, kad žydus varė į miestelį šluoti gatvių. Iš kur juos varė?

Liudvikas Kryžauskas: Smulkmenų pateikti negaliu, užtat kad ir mes nelabai galėjome bastytis po miestelį. Kiek man žinoma, viso miestelio žydai buvo suvaryti į daržinę, vadinamą žyddvariu Sedos priemiestyje, už upės. Ten jie buvo suvaryti, ir iš ten juos varydavo į darbą.

Alicija Žukauskaitė: O kai juos varydavo į darbą, jūs matydavot?

Liudvikas Kryžauskas: Kaip varydavo, nemačiau, bet kaip darbavosi, mačiau.

Alicija Žukauskaitė: Ar juos saugojo kas nors?

Liudvikas Kryžauskas: Saugojo baltaraiščiai. Be sargybos jie nebuvo.

Alicija Žukauskaitė: O dirbdavo vyrai, moterys, vaikai?

Liudvikas Kryžauskas: Dirbdavo vyrai, moterys ir paaugliai.

Alicija Žukauskaitė: O ką jie turėdavo daryti?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Liudvikas Kryžauskas: Su šluotom šlavė bruką. Juk asfalto nebuvo, buvo akmenimis grįstos gatvės. Ir šluodavo. Ravėdavo šaligatvius, kur buvo apžėlę kas nors. Gal dirbo ir kokius nors kitokius darbus, aš tų smulkmenų nežinau. Ką mačiau, tą sakau, va taip.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip surinko ir į tą daržinę nuvarė? Kaip juos iš namų išvarė?

Liudvikas Kryžauskas: Ne, nemačiau. Aš jaunas buvau, daugiau prie tėvų prisilaikiau, kai į miestą ateidavau, tą ir matydavau.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėte pažįstamus žydus, kurie ravi?

Liudvikas Kryžauskas: Pažįstamus, taip.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs galėjote su jais kažkaip pasisveikinti?

Liudvikas Kryžauskas: Ne, niekas neprileido arti. Jokio sveikinimosi, nieko.

Alicija Žukauskaitė: Sakot, baltaraiščiai. Kodėl jūs juos vadinote baltaraiščiais?

Liudvikas Kryžauskas: Baltaraiščiai todėl, kad ant kairės rankos turėdavo užsirišę baltus raiščius. Jie ir buvo vadinami baltaraiščiais.

Alicija Žukauskaitė: O ant tų raiščių buvo kas nors užrašyta?

Liudvikas Kryžauskas: Šito neprisimenu.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie buvo su uniformomis, ar civiliai apsirengę?

Liudvikas Kryžauskas: Civiliai, be uniformų.

Alicija Žukauskaitė: O jūs pažinojote tuos, kurie saugo?

Liudvikas Kryžauskas: Vieną kitą pažinojau, bet jaunas vaikas, nelabai domėjausi.

Alicija Žukauskaitė: O gal pavardes prisimenate to vieno kito?

Liudvikas Kryžauskas: Riauką atsimenu, tik vardo neatsimenu. Jie trys broliai buvo baltaraiščiai.

Alicija Žukauskaitė: Dar kas?

Liudvikas Kryžauskas: Vilnius ir Staponkus. Daugiau neprisimenu.

Alicija Žukauskaitė: Kaip greitai nuo karo pradžios žydai buvo surinkti į tą daržinę?

Liudvikas Kryžauskas: Jie buvo surinkti greitai. Tiksliai aš tos datos nepasakysiu, bet gal po savaitės ar po dviejų panašiai jie buvo surinkti. Dienos negaliu pasakyt, nes nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Ir kiek laiko jie buvo varinėjami iš daržinės į darbus?

Liudvikas Kryžauskas: Apytikriai gal kokį mėnesį. O paskui dalį sušaudė Sedoj ant žydų kapinių, nedidelė dalis buvo nuvaryta ant Keražių, ant Ylakių kelio kavinaitės senos, o dalis išvežta į Mažeikius, į Pavenčius.

Alicija Žukauskaitė: Iš kur jūs žinot tas tris šaudymo vietas?

Liudvikas Kryžauskas: Iš kur aš nežinosiu. Kai buvo šaudoma Sedoj, tai mes dar slėpėmės nuo kulkos. Netoli kapinių gyvenom su tėvais. O apie Keražius informavo mano broliai, matė pažįstamus. Šapiras varė, jie laikrodžių parduotuvę turėjo, kitų nežinau. O dalį mačiau pats, tą Ziskindą Joselį. Atvažiavo su arkliais vežimas, mačiau, baltaraištis užrašinėjo, kuo vardu, kokia pavarde. Ziskindą Joselį, su kuriuo ėjom į mokyklą, mačiau, kaip sodina į vežimą ir sakė, kad išveža į Mažeikius, į Pavenčius sušaudymui, va taip. Kiek jų išvežė, nežinau, ar vieną vežimą, ar daugiau, negaliu patvirtinti.

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs matėt, kaip stovėjo tas baltaraištis ir užsirašinėjo pavardę?

Liudvikas Kryžauskas: Mačiau.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs pažinojot tą baltaraištį?

Liudvikas Kryžauskas: Ne, užtat kad jų visokių buvo iš kaimo, ne visi iš miestelio buvo, buvo daug iš toliau.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: O tas Ziskindas jus matė?
Liudvikas Kryžauskas: Jo, mačiau, ir paklausė, kuo vardu ir pavarde. Jis dar ir atsakė: Joselis Ziskindas. Jis buvo dar jaunas, mes, berneliai, sykiu ėjom į mokyklą.
Alicija Žukauskaitė: O Ziskindas matė jus, kad jūs stovit prie to vežimo?
Liudvikas Kryžauskas: Šito negaliu patvirtint. Gal matė, gal nematė. Aš praėjau pro šalį, aš negalėjau sustot. Kalbėt jis negalėjo. Praeidamas girdėjau ir mačiau.
Alicija Žukauskaitė: O kaip jie atrodė, kokia buvo jų būseną tam vežime?
Liudvikas Kryžauskas: Kokia savijauta? Jie dar į vežimą nebuvo susodinti. Juos užrašinėjo. Į vežimą, matyt, susodino vėliau. Aš negalėjau laukt ir stovėt. Aš savo keliu nuėjau.
Alicija Žukauskaitė: O tas vežimas jau stovėjo?
Liudvikas Kryžauskas: Jau stovėjo su arkliais.
Alicija Žukauskaitė: Jūs sakėt, kad dalį sušaudė ant žydų kapinių ir kad jūs slėpėtės nuo kulku. Jūs girdėjot šaudymą?
Liudvikas Kryžauskas: Na kaip negirdėsi. Ir šaudymą girdėjom, ir šauksmus girdėjom, ypač moterų, kai jie buvo atvaryti šaudymui. Mes slėpėmės pas kaimyną ant kalniuko. Jo vienas namo galas buvo negyvenamas, aukšti fundamentai, va už to fundamento mes ir slėpėmės. Šitos kapinės labiau pakalnėj, mums buvo pavojinga, galėjom gauti kulka.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs iš ten galėjote matyti tuos šaudomus žmones?
Liudvikas Kryžauskas: Ne, negalėjome matyti, nes kada vyko šaudymas, pavojinga buvo žiūrėti. Negalėjom. Mes slėpėmės už to fundamento ir buvom, kol baigėsi šaudymas.
Alicija Žukauskaitė: Kiek laiko truko tas šaudymas?
Liudvikas Kryžauskas: Nežinau, gal kokį 20 minučių, gal pusė valandos. Apytikriai taip. Mat ten ne vieną sykį tas šaudymas buvo. Kelias partijas atvarydavo. Ne vienas šaudymas buvo.
Alicija Žukauskaitė: Noriu suprasti, ar jis truko kelias dienas, ar tą vieną dieną truko keliom partijom?
Liudvikas Kryžauskas: Aš ginčytis negaliu, man ta viena diena įstrigo, kada buvo šaudymas, šauksmas, kitų dienų neprisimenu. Gal ir buvo, bet triukšmo nebuvo girdėt. Bet buvo ir kitą dieną. Buvo iš Renavos atvežti žydai, sušaudyti, bet ten nedaug jų. O tą vieną dieną buvo tiks masiškas šaudymas.
Alicija Žukauskaitė: O tais kitais kartais jūs girdėdavot šaudymą?
Liudvikas Kryžauskas: Girdėdavau. Kai buvo iš Renavos atvežti, girdėjau. Paskui mes tokie jauni berniukai išėjom į kaimą pas tokį ūkininką padėti jam pasidarbuoti, nes pavojinga buvo būti prie to miestelio.
Alicija Žukauskaitė: Tada, kai jūs slėpėtės nuo to šaudymo, kokie tai buvo šūviai, pavieniai ar automatiniai?
Liudvikas Kryžauskas: Ne, ne automatiniai, iš šautuvų buvo šūviai. Ten, matyt, šaudė ne vienas, o bent keletas, nes tie šūviai buvo tankiai. Ne automatas, o keli šautuvai.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip tuos žmones nuvarė į šaudymo vietą, būtent ant žydų kapinių?
Liudvikas Kryžauskas: Aš tik mačiau vieną momentą, kai varė rabiną ir dar kelis žydus. Mačiau ant kapinių. Ir dar plius, aš to pats nemačiau, bet mano mama sakė, kad rabinas buvo sužeistas ir nenušautas. Ir jis ėjo dar pas kaimynus prašyti gerti vandens naktį. Ir paskui jį nušovė tik kitą dieną. Va taip.
Alicija Žukauskaitė: O kas varė tą rabiną?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Liudvikas Kryžauskas: To aš nežinau, iš toli temačiau, arti nepriėjau.

Alicija Žukauskaitė: Bet rabiną jūs atpažinot?

Liudvikas Kryžauskas: Rabiną aš atpažinau, o varė baltaraiščiai, kas kitas varys, vokiečiai neatėjo tuo momentu.

Alicija Žukauskaitė: Ar buvo vokiečiai tuo momentu, kai šaudė?

Liudvikas Kryžauskas: Nebuvo, nė vieno vokiečio nebuvo. Apskritai Sedoj nebuvo vokiečių iš viso.

Alicija Žukauskaitė: Tie, kurie varė rabiną, ar jūs galėjote matyti baltus raiščius?

Liudvikas Kryžauskas: To neprisimenu, negaliu patvirtinti. Ko nemačiau, negaliu pasakyti.

Alicija Žukauskaitė: O dar jūs kalbėjot apie Keražius.

Liudvikas Kryžauskas: Keražiai yra senos kapinaitės ant Ylakių kelio, nuo Sedos gal trys kilometrai, gal ir mažiau.

Alicija Žukauskaitė: Kapinaitės katalikiškos ar žydiškos?

Liudvikas Kryžauskas: Sunku, ponija, pasakyti, nes jos egzistuoja jau keli šimtai metų. Nedidelės kapinaitės. Ten ir Plechavičius yra nušovęs ne vieną, yra palaidoti, ten ir lietuviai, pats mačiau nušautus bent tris, dar buvo nepalaidoti. Ir kai mudu su mama ėjom ravėti bulvių, turėjom ten laukelį netoli tų kapinaičių, tada buvo šviežiai sušaudyti žydai, bet jau užkasti. Ir sakė, keli lietuviai dar. Apie 140 štukų, užtat kad aš pats žiūrėjau į tą kapą, žinau, kurioj vietoj jis yra, ir žemė buvo susproginėjusi ir išstryškęs kraujas iš tų plyšių. Matyt, labai negiliai užkasti buvo. Jie buvo sulaidoti prie paviršiaus, ir tas kraujas buvo prasimušęs pro tuos plyšius.

Alicija Žukauskaitė: Ką jūs dar matėt prie to kapo?

Liudvikas Kryžauskas: Prie to kapo daugiau nieko. Tas kapas buvo užkastas smėliu, sutrūkinėjęs, ir tas kraujas. Žemė slūgsta, ji plėšinėja, ir kraujas buvo prasimušęs. Va tą mačiau.

Alicija Žukauskaitė: O daiktų kokių nors?

Liudvikas Kryžauskas: Nieko nebuvo. O kai kitą sykį nuėjom su mama ravėti bulvių į tą pačią vietą, ten buvo trys nušauti. Žinome jų pavardes ir pažįstame. Tai buvo Ilkinas, sovietmečiu tai buvo gal koks seniūnas, jį pažinau, paskui buvo Likauskas iš Plinkšių nušautas, vadinamas muzikantu, ir paskui Narmontas, batsiuovys. Va tuos mačiau nušautus. Bet baltaraištis atėjo, nuėjo pas tokį kaimyną netoli Keražų Stonkų, jį pavarė juos užkast, palaidot. Ir jis iškasė duobę, žiūrėjau, gilią, ir visus už kojų suvilko į tą duobę ir užkasė.

Alicija Žukauskaitė: Visi tie trys buvo lietuviai?

Liudvikas Kryžauskas: Lietuviai. Man pažįstami. Užtat kad su Narmontu, sūnum, ėjom į vieną mokyklą, dar vienam suole sėdėjau.

Alicija Žukauskaitė: O kai jūs nuėjot ir matėt, kad kraujas iš žemės bėga, ar jūs žinojot, kas ten yra sušaudyti?

Liudvikas Kryžauskas: Žinojom. Buvom informuoti. Pasakė vyresni broliai ir tėvas su mama. Sako, čia 140 žmonių yra sušaudyta toj duobėj. Bet tarp žydų, sako, buvo bent keletas lietuvių. Buvo Vincas, kurį pažinojau. Ką tas Vincas dirbo, nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Kai jūs ten papuolėte, kiek buvo praėję dienų, kai buvo Keražiuose šaudymas?

Liudvikas Kryžauskas: Jie galėjo būti sušaudyti vakare arba prieš kokias dvi dienas, nedaugiau, užtat kad viskas labai šviežia buvo.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Ar yra tekę matyti, kaip varo grupę ar koloną į šaudymą?
Liudvikas Kryžauskas: Aš nemačiau, bet matė ar mano brolis, ar pažystamas. Sakė, varė ant Keražių nemažą būrį žydų, ir tarp žydų buvo Vincentas, tas, kurį minėjau. Tam Vincentui baltaraiščiai pasakė: kur nori? Ar ant žydų kapinių, ar ant Keražių? Jis pasakė, kad ant Keražių nori. Jį prijungė ir nuvarė ant Keražių.
Alicija Žukauskaitė: O tie broliai Riaukos, Vilnius ir Staponkus, ar jie dalyvavo žydų šaudyme, ką žmonės kalbėjo?
Liudvikas Kryžauskas: Dalyvavo. Ypatingai Vilnius žiaurus buvo. Ir Riaukos dalyvavo. Iš Riaukų toks žiauresnis (aš juos pažinojau) buvo, jei neklystu, Juozas. Ignas ir Stasys. Stasys pats jauniausias.
Alicija Žukauskaitė: O jie buvo iš pačios Sedos ar iš kaimų?
Liudvikas Kryžauskas: Riaukos buvo beveik iš miesto.
Kur mes gyvenome ant Kalvarijos kelio, jie gyveno nuo mūsų gal 500 metrų, gal mažiau. Vilnius, atrodo, buvo iš Grūstės, iš kaimo. O Staponkus irgi buvo iš kaimo, ne iš miesto.
Alicija Žukauskaitė: O kokie jie buvo žmonės? Jie buvo rimti žmonės ar kokie pijokai?
Liudvikas Kryžauskas: Dėl girtuoklystės nieko negalėčiau pasakyti. Vilnius ir Staponkus buvo ūkininkai. O tie Riaukos nebuvo ūkininkai. Jie gyveno nesavo name, jų tėvas buvo toks raišas stalius, meistras, o tie sūnūs eidavo kur nors uždarbiaut.
Alicija Žukauskaitė: O koks buvo jų likimas, kai karas pasibaigė?
Liudvikas Kryžauskas: Kai karas pasibaigė, jie buvo areštuoti, išvežti. Dėl Vilniaus nežinau.
Alicija Žukauskaitė: O kas atsitiko su žydų turtu?
Liudvikas Kryžauskas: Su žydų turtu atsitiko taip. Kai vyko šaudymas, kai žydus varė į šaudymą, miestiečiai, kažkurie miestiečiai ėjo į namus ir ėmė kas geresnio. Taip pat žydšaudžių šeimos, patys žydšaudžiai po šaudymo kas vertingesnio pasiėmė. Tą žydų turtą. O taip buvo.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip ėjo per namus?
Liudvikas Kryžauskas: Aš nemačiau, bet mane informavo broliai, mama informavo, moterys tokios jau daugiau domėjosi, vaikščiojo. O aš jaunas mokinukas, man tokie dalykai nelabai į galvą ėjo.
Alicija Žukauskaitė: O jums teko matyti, kad kas nors neštųsi žydų daiktus?
Liudvikas Kryžauskas: Esu matęs, kad neštųsi, bet kas nešėsi, neprisimenu jau.
Alicija Žukauskaitė: O ką nešėsi?
Liudvikas Kryžauskas: Rūbus. O kokie rūbai, nežinau.
Alicija Žukauskaitė: Tai čia moteris nešėsi?
Liudvikas Kryžauskas: Moteris... Seniau rūbai buvo vertingi. Dabar nieko vietoj.
Alicija Žukauskaitė: Aš dar norėjau paklausti detalių, kai šaudė Sedoj ant žydų kapinių, kai jūs slėpėtės. Ar jūs buvot po to nuėjęs į tą vietą?
Liudvikas Kryžauskas: Į kapines aš buvau nuėjęs gerokai vėliau, sunku pasakyt, gal tik po mėnesio. Mes ten bijojom eit. Buvo trys duobės, kur buvo sušaudyti ir užkasti. O vėliau sovietmečiu mano brolis buvo pastatęs paminklą prie žydų kapinių, bet Rumbutis, kuris kasė tvenkinį, nugriovė tą paminklą ir daugiau yra pridirbęs. Kai jis iškasė tą tvenkinį, nuėjau pažiūrėt. Baisu žiūrėt. Vanduo žalias, putotas. Kaip jis galėjo taip dergt tas kapines? Žydų tautybės piliečiai turėtų reaguoti į tokį kapinių ardymą.
Alicija Žukauskaitė: Jūs sakėt, kad matėt tris duobes. Kokio didumo jos buvo?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Liudvikas Kryžauskas: Apytikriai jos galėjo būti, nemoku tiksliai pasakyti, kokių 9 kvadratių metrų panašiai. Trys metrai ir trys metrai. O gal truputį siauresnės, sunku pasakyt. Bet didelės duobės, panašiai kaip kambarys. Trys duobės buvo.

Alicija Žukauskaitė: Sakėt, kad girdėjot balsus, klyksmus.

Liudvikas Kryžauskas: Taip, ne aš vienas girdėjau, bet ir kiti, kurie kartu slėpėsi.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs galėtumėte pasakyti, kokia kalba šaukė?

Liudvikas Kryžauskas: Kalbos pasakyt negaliu, nes kapinės tolokai, tik šauksmus girdėjom, ir viskas, o ten tų žodžių, skiemenų nieko negaliu pasakyt.

Alicija Žukauskaitė: O iš kur jūs žinojot, kad ten būtent žydus šaudė?

Liudvikas Kryžauskas: O kaip mes nežinosim? Jeigu mes žinojom, kad žydai uždaryti, žydai įdarbinami, uždaryti žydų daržinė, saugojami, tai kalbos nebuvo apie kitų šaudymą. Tik vienas kitas lietuvis buvo prijungtas, o pagrindinis šovimo tikslas buvo žydus naikinti, va taip.

Alicija Žukauskaitė: O ką žmonės kalbėjo, kokias jūs girdėjot kalbas, kaip buvo šaudoma?

Liudvikas Kryžauskas: Apie tai, kaip buvo šaudoma, buvo labai negerų kalbų. Sakė, kad šitie šaudytojai labai žiauriai elgėsi, kad mažus vaikus mušdavo į medžiu, daužydavo galvas už kojų paėmę. Tokie dalykai buvo girdimi. Aš pats nemačiau, tik girdėjau kalbas.

Alicija Žukauskaitė: Ką dar apie tuos šaudytojus kalbėjo?

Liudvikas Kryžauskas: Daugiau pasakyti negaliu, tik kad su vaikai žiauriai elgėsi. Tik nežinau, ar jie Sedoj šaudė vaikus, ar Mažeikiuose, to negaliu patvirtinti, bet apie jų žiaurumą girdėjau ne vieną sykį.

Alicija Žukauskaitė: Ar sakė ką nors kunigas per pamokslą apie tą dalyką?

Liudvikas Kryžauskas: Nelabai aš tos bažnyčios lankiau, nelabai ir dabar lankau, nes laikaisi kito tikybinio principo, davatkiškas nesu. Į bažnyčią labai retai užsuku, tik kada yra reikalas. Jeigu man reikia pasimelst, man namuose ramiau.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.